

1

‘Ik dacht bij mezelf: het heeft geen zin om alweer op mijn landkaart te kijken, maar omdat het zo’n moeilijk pad was, trok ik de mouwen van mijn pij op – die waren brandend heet van de zon – en haalde de kaart toch tevoorschijn.

Daar stond ik dan, op een paadje diep in de bergen tussen Hida en Shinshu. Er was zelfs geen boom waaronder ik even kon rusten; links van mij, rechts van mij niets dan bergen; het leek alsof ik mijn hand maar hoefde uit te strekken om hun toppen aan te raken; en op die pieken volgden nog meer pieken, de ene nog hoger dan de andere; ze onttrokken alle vogels of wolken aan het zicht.

Ik was helemaal alleen tussen hemel en aarde. Aan het verblindende zonlicht kon je merken dat het ongeveer middag moest zijn. Alleen de rand van mijn grote pelgrimshoed bood enige bescherming terwijl ik mijn landkaart bekeek.’

Zo sprak de rondreizende monnik. Hij balde zijn vuisten, plaatste ze op zijn hoofdkussen en boog diep, tot zijn vuisten zijn voorhoofd raakten.

Wij waren samen op pad vanaf Nagoya, en inmiddels hadden we een herberg in Tsuruga bereikt. Nog nooit had ik iemand ontmoet die met zijn gezicht naar beneden in bed kroop; je kon wel zeggen dat hij gespeend was van iedere vorm van arrogantie.

Ik haalde me voor de geest hoe wij elkaar in de trein hadden ontmoet. Ik zat op de Tokaido-lijn, en hij stapte in Kakegawa in. Hij ging helemaal aan het uiteinde van de bank zitten, met gebogen hoofd. Omdat er net zo weinig leven in hem leek te zitten als in een hoopje as, trok hij mijn aandacht niet.

In Nagoya stapten alle overige reizigers uit, alsof ze dat met elkaar hadden afgesproken, zodat alleen de monnik en ik in de wagon overbleven.

De trein was de avond tevoren om halftien uit Tokio vertrokken en zou die avond in Tsuruga aankomen. Toen we Nagoya bereikten was het middag, en ik kocht een portie sushi op het station. De monnik kocht precies hetzelfde als ik, maar toen ik mijn deksel eraf haalde merkte ik dat het om een mengsel van de goedkoopste soort ging – zonder vis erin, en met alleen wat gedroogd zeewier bovenop.

‘Kom nou,’ riep ik uit. ‘Niets dan peentjes en stukjes kalebas!’ De monnik zag mijn gezicht en kon een zacht gegrinnik niet onderdrukken. Omdat er niemand anders in de wagon zat, begonnen we vanzelf een gesprek. Op mijn vraag antwoordde hij dat hij iemand ging opzoeken in het Eihei-klooster in Echizen, ook al behoorde hijzelf tot een andere orde. Maar eerst zou hij de nacht doorbrengen in Tsuruga.¹

Ikzelf was op weg naar Wakasa, waar ik woon, en aangezien ook ik in Tsuruga zou overnachten, spraken we af om samen verder te reizen.

1 Tsuruga, een havenstad in de vroegere provincie Wakasa, ligt honderdvijftien mijl ten noordwesten van Nagoya. Het Eihei-klooster (*Eihei-ji*), een van Japans befaamdste zenkloosters, ligt een zestigtal mijl ten noorden van Tsuruga.

Hij vertelde me dat hij thuishoorde in het Koya-gebergte.² Ik schatte hem zo'n vijf- of zesenvestig. Hij leek mij vriendelijk en zachtaardig, iemand die niet uit de band sprong. Hij was sober gekleed in een wollen reisgewaad met erg brede mouwen, een witflanellen sjaal, een rond hoedje, wollen handschoenen, witte sokken en houten teenslippers – eerder een meester in de fijne kunsten dan een geestelijke, zou je denken, en misschien zelfs iemand met nog aardse interesses.

Toen hij mij vroeg waar ik de nacht wilde doorbrengen, ontsnapte er een zucht aan mijn lippen bij de gedachte aan alle ergernissen die de eenzame pensioengast moest verduren: serveersters die in slaap dommelen met het dienblad in hun handen; receptionisten die je stroop om de mond smeren; ogen die je vol achterdocht nastaren als je door de gangen loopt; en het ergst van alles: een meid die de lampen in je kamer komt doven zodra het avondeten voorbij is, en die je bij het zwakke licht van een eenvoudige lantaarn goedenacht wenst... Vroeg in slaap vallen is niets voor mij, een onbeschrijflijke wanhoop maakt zich van mij meester als ik op een dergelijke manier aan mijn lot word overgelaten, en dat gold zeker voor deze tijd van het jaar, nu de nachten zo lang waren. Al sinds mijn vertrek uit Tokio maakte ik me zorgen om de voorgenomen overnachting, en dus stelde ik de monnik voor om, als hij er geen bezwaar tegen had, een kamer met mij te delen.

Hij knikte vrolijk en zei dat hij zijn pelgrimsstaf altijd neerlegde in de Katoriya, wanneer hij langs de noordkust trok. Vroeger was dat een herberg geweest, maar de eigenaren waren ermee opgehouden na het overlijden van hun

2 Het Koya-gebergte, ten zuiden van Osaka, is het hoofdkwartier van de invloedrijke Shingon-orde.

enige dochter, de trots van de zaak. Alleen oude, trouwe klanten kregen er nog altijd onderdak; het bejaarde echtpaar ontving hen heel informeel. Als ik er iets voor voelde konden we daar samen heen, zei hij, maar ik moest er wel aan denken (hier zette hij zijn middageten neer): 'Je krijgt er niets dan peentjes en stukjes kalebas, hoor!'

Waarop hij uitbarstte in vrolijk gelach. Onder zijn eenvoudige uiterlijk school een geest die niet van humor gespeend was.

2

In Gifu was de lucht helderblauw geweest, maar de noordkust deed zijn naam alle eer aan: in Maibara en Nagahama was het lichtbewolkt, er scheen maar een zwak zonnetje, de kou drong door merg en been. In Yanagase begon het te regenen, buiten de trein werd het almaar donkerder, en de regen vermengde zich met witte vlokjes.

‘Kijk, het sneeuwt.’

‘Zal wel,’ zei de monnik. Het kon hem blijkbaar weinig schelen, hij keek niet eens op, en dat was nog niet alles: toen ik hem in Shizugatake op het oude slagveld had gewezen, of toen ik had gesproken over de historische landschappen langs het Biwa-meer, had hij ook alleen maar geknikt.

Het vervelende aan Tsuruga – je zou er nog bang voor worden – zijn de klantenlokkers die je naar hun hotel proberen te krijgen. Net zoals ik gedacht had waren ze weer in groten getale aanwezig: vanaf de stationsuitgang tot in de stad omsingelden ze de reizigers met hun lantaarns en paraplu’s waarop de namen van herbergen waren aangebracht. Er viel niet aan te ontsnappen. Allemaal tegelijk prezen ze hun herberg uit volle borst aan, de brutaalsten hadden voor je het wist je bagage te pakken en riepen: ‘Deze kant op, meneer!’ Als je al koppijn had voelde je bij zulk gedrag pas echt je slapen bonzen. Maar

de monnik hield, als altijd, zijn hoofd gebogen en baande zich onverstoord een weg door de menigte. Niemand trok aan zijn mouw, en ik kon mijn geluk niet op: ik volgde hem op de voet en slaakte een zucht van verlichting toen we eenmaal in het stadje stonden.

Het bleef maar sneeuwen, en nu was er van natte sneeuw geen sprake meer; droge vlokjes raakten mijn gezicht. Het was nog niet laat op de avond maar in Tsuruga was alles al gesloten, de straten waren verlaten.

We staken enkele boulevards over en liepen ongeveer een mijl door de besneeuwde straten, tot we eindelijk een herberg bereikten: de Katoriya.

Noch de zitkamer, noch de alkoof was versierd, maar de oude woning was voorzien van indrukwekkende houten zuilen en stevige tatami-matten, er was een enorme haard, de ketelhaak was versierd met een karper die zo blonk dat zijn schubben van puur goud schenen te zijn, en op de aarden vloer waren twee magnifieke ketels geïnstalleerd, elk groot genoeg om wel twintig kilo rijst in te koken.

De waard had kortgeschoren haar en hield zijn handen steeds verborgen in zijn katoenen jasje, zelfs wanneer hij bij de warme stoof zat – een heerschap dat weinig losliet. Zijn echtgenote was heel wat voorkomender, een oude dame die zich dolgraag om haar gasten bekommerde. Ze lachte breeduit toen mijn reisgezel haar vertelde over de peentjes en de stukjes kalebas, maar ze zette ons gedroogde dwergsardientjes voor en gerookte pladijs, en ook misosoep vol zeewier. Uit de manier van praten en doen van het oude paar leidde ik af dat ze al lang vertrouwelijk omgingen met de monnik, en ik was maar al te blij dat ik met hem mee had mogen komen.

Na verloop van tijd was onze slaapkamer op de eerste verdieping in gereedheid gebracht. Het plafond was er laag, maar de houten balken waren er zeker twee armen dik. Omdat het dak zo helde moest je oppassen dat je je hoofd niet stootte tegen de dwarsbalken aan het uiteinde van het vertrek, maar het huis was zo stevig gebouwd dat je er zelfs geen lawine hoefde te vrezen.

Omdat onze bedden aan het voeteneind waren opgewarmd, kroop ik met het grootste plezier tussen de lakens. Onze futons waren zo neergelegd dat we allebei dezelfde voetenwarmer konden gebruiken, maar daar nam de monnik geen genoegen mee; hij legde zijn futon vlak naast de mijne en legde zich te rusten zonder de voetenwarmer te gebruiken.

Toen deze monnik in bed kroop maakte hij zijn gordel niet eens los, en zijn gewaad trok hij al helemaal niet uit. Hij hield zijn kleren aan, rolde zichzelf op en kroop zo in bed, met zijn achterste eerst. Hij liet het mantelvormige dekbed over zijn schouders glijden, zocht met zijn armen de mouwen van het ding en bleef zo liggen, met zijn gezicht naar beneden op het kussen – heel anders dan u of ik.

Het duurde niet lang voor ik de indruk had dat hij indommelde.

‘Dit is nou net waarover ik het herhaaldelijk heb gehad in de trein,’ zei ik tegen hem, zo flemerig als een kind. ‘Ik kan pas slapen als het heel laat is. Wilt u niet wat medelijden tonen, mij gezelschap houden, en vertellen over uw belevenissen op al uw reizen door ons land?’

Hij knikte. ‘Sinds ik de middelbare leeftijd heb bereikt, is het mijn gewoonte om te slapen met mijn gezicht naar beneden,’ zei hij. ‘Maar ik ben nog klaarwakker. Net als jij geloof ik dat ik niet zo gauw in slaap zal vallen. En

denk maar niet dat monniken enkel komen aanzetten met preken en wijze vermaningen. Nee, jongeman, luister maar eens goed.'

Pas achteraf kwam ik te weten dat hij niemand minder was dan de hoogerwaarde Shucho van het Rikumin-klooster, een van de meest gerespecteerde predikers van zijn orde.

3

‘Vannacht wordt hier nog iemand verwacht, iemand uit Wakasa, net als jij, maar een handelsreiziger in lakwerk. Hoe jong ook, hij is tenminste eerlijk en betrouwbaar. Heel wat anders dan het hatelijke kereltje uit het verhaal dat ik je ga vertellen. Ik stond op het punt om het Hida-gebergte over te steken. In een theehuis aan de voet van het gebergte botste ik op een pillendraaier uit Toyama – o, zo’n akelig, achterbaks ventje!

De dag dat ik de pas wilde oversteken, had ik mijn herberg in alle vroegte verlaten, om een uur of drie ‘s morgens. In de ochtendkoelte had ik meer dan twintig mijl afgelegd. Toen ik het theehuis bereikte, was de ochtendnevel opgetrokken – en het was snikheet.

Ik had zo hard mogelijk doorgestapt en stierf van de dorst. Ik snakte naar een kopje thee maar ik kreeg te horen dat de ketel nog niet eens op het vuur stond. Dat valt ook te begrijpen in deze tijd van het jaar, dacht ik. Op zo’n uitgestorven bergpad zie je zolang de dagbloemen bloeien geen rook opstijgen uit de keuken. Vlak voor de zitbank liep een beekje dat er heerlijk koel uitzag. Ik wilde er wat water uit scheppen met een houten emmertje, maar iets deed mij aarzelen.

Zaten we niet in de heetste tijd van het jaar? Een vreselijke ziekte waarde rond, en in Tsuji, het dorpje

dat ik net was gepasseerd, was er witkalk over de grond uitgestrooid. Er zat niets anders op dan inlichtingen te vragen.

“Pardon, juffrouw,” zei ik met enige aarzeling tegen de jongedame uit het theehuis. “Komt dit water uit jullie eigen put?”

“Nee, mijnheer,” antwoordde zij. “Het is rivierwater.”

Dan was het zeker niet pluis, dacht ik.

“Aan de voet van de bergen heerst kennelijk een ernstige epidemie. Komt deze beek uit Tsuji?”

“Nee hoor,” zei ze onbezorgd. Ik voelde me al opgelucht, maar hoor nu hoe het verderging.

Er zat nog iemand uit te rusten in het theehuis: de pillendraaier over wie ik het daarnet had. Die was op pad om Mankintan³ aan de man te brengen, en je weet hoe dergelijke heerschappen eruitzien: ze dragen een dunne, gestreepte kimono met een onopzichtige obi, en natuurlijk hebben ze een vestzakhorloge. Beenkappen horen bij hun uitrusting, een nauwsluitende broek en strosandalen. Op hun rug dragen ze een medicijnkistje gewikkeld in een groengele doek. Verder hoort er nog een regencape bij, die in dit geval netjes was opgevouwen en met platte linten bevestigd aan het kistje, en een enorme zwarte paraplu, en klaar ben je! Al die pillendraaiers zien er even eigenwijs uit; je herkent ze meteen. Maar wanneer zo’n vent aankomt in zijn pension, trekt hij een protserige katoenen kimono aan, die hij ongegeneerd open laat vallen. Hij slurpt goedkope brandewijn en tracht met zijn voet langs de mollige dijen van de plaatselijke keukenmeid te gaan.

“Hé, kaalkop,” schimpte hij. “Wat stel jij gekke vragen. Je wist dat je nooit hoge ogen zou gooien bij de dames,

3 Een traditioneel wondermiddel, dat nog steeds wordt verkocht.